

Sanja Vulić
Zagreb

O IMENICI *VAROŠ* U ČAKAVŠTINI, ŠTOKAVŠTINI I KAJKAVŠTINI

UDK. 811.163.42 '373.21

811.163.42'373.6

Rukopis primljen za tisak 10.09.2012.

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

U radu se analizira značenje hungarizma *varoš* i imenice praslavenskoga podrijetla *grad* u različitim stoljećima u čakavštini, štokavštini i kajkavštini, uključujući i stanje u današnjim mjesnim govorima. Ta se rješenja uspoređuju sa značenjima u današnjem normiranom suvremenom hrvatskom književnom jeziku.

Ključne riječi: *varoš; čakavština; kajkavština; hrvatska štokavština.*

Imenica *varoš* pripada starijim hungarizmima u hrvatskom jeziku (prema mađ. *város*). U hrvatskim se idiomima pojavljuje u dvjema različitim gramatičkim kategorijama roda i sukladno tomu dvjema različitim sklonidbama, ali i u različitim značenjima. To se stanje odrazilo i u normiranom hrvatskom književnom jeziku. Tako npr. jezikoslovac i leksikograf Vladimir Anić, u svom *Rječniku hrvatskoga jezika*, uz imenicu muškoga roda *vároš* (gen. *vároša*) donosi značenje 'težački dio u gradu primorskoga tipa', dok imenicu ženskoga roda *varoš* (gen. *varoši*) označuje kao regionalizam u značenju 'manje mjesto', te time sugerira njezinu stilsku obilježenost u normiranom jeziku (Anić 1998: 1288). Ostali hrvatski jezikoslovci ne dijele u potpunosti to mišljenje. Za ilustraciju navodimo *Jezični savjetnik s gramatikom* (ur. Slavko Pavešić) u kojem značenjski nije razgraničena imenica *varoš* u muškom i ženskom rodu (gen. *varoša* i *varoši*). Prema tomu jezičnomu savjetniku, tu riječ "u novije vrijeme sve više iz upotrebe potiskuje imenica *grad*" (Pavešić, ur. 1971: 306), pa se može zaključiti da su hungarizam *varoš* (neovisno o gramatičkom rodu) i imenica praslavenskoga podrijetla *grad* za autore toga jezičnoga savjetnika bili sinonimi. Drukčije

opet značenje nalazimo u hrvatskoj jezičnoj prošlosti. Etimolog Petar Skok navodi ovo značenje: “Do 15. v.¹ *varoš* je značilo “naselje koje se razvilo ispod feudalnog grada” (Skok 1973: 567), a feudalni je grad redovito bio opasan zidinama. Isticanje zidina oko grada zapravo je u skladu s prvotnim, temeljnim značenjem riječi *grad*. Naime, u hrvatskoj starini riječ *grad* znači ‘utvrđeni grad, grad opasan zidinama’ (obično je to bio feudalni grad). U tom kontekstu hrvatska riječ *grad* ima isto značenje kao njemačka riječ *Burg*.

Čakavske potvrde hungarizma *varoš* velikim su dijelom sukladne spomenutomu Skokovu navodu. Imamo li još na umu da su toponimi vrsni jezični spomenici, čakavska nam topnimija velikim brojem primjera pokazuje da su širenjem naselja izvan dotadašnjega zidinama opasanoga naselja, nastajala nova naselja koja su imenovana hungarizmom *Varoš*, i to u muškom rodu (gen. *Varoša*). Najprije navodimo nekoliko primjera iz čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta. U govoru grada Paga imenica u muškom rodu *varuôš* (G jd. *varòša*) označava ‘predjel izvan gradskih zidina’, pa se sukladno tomu rabi i toponim *Varuôš* kao ime naselja koje se razvilo nakon širenja grada izvan zidina (Kustić 2002: 400). U govoru grada Senja toponim u muškom rodu *Varòš* (G jd. *Varòša*) označava ‘dio Senja izvan gradskih zidina’, dok se opća imenica s mjesnim značenjem *grâd* rabi u današnjem značenju te riječi (usp. Moguš 2002: 163; 36). Dio Vrbnika na otoku Krku koji je nastao s južne, kopnene strane, odmah uz nekadašnje zidine staroga frankopanskoga Vrbnika (ali izvan njih) također se naziva *Varoš* i muškoga je roda (G jd. *Varoša*). Pojedini govori koji temeljno pripadaju čakavskomu ikavskomu dijalektu slijede taj obrazac. U tom su kontekstu vrlo zanimljivi zapisi iseljenoga Splićanina Tonka Radišića koji je desetljećima živio u SAD-u. Radišić dijeli Split na *Grad* i *varoše*. U *Grad* je uvrstio lokalitete unutar Dioklecijanove palače, te još neposredno izvan zidina Rivu i Đardin, što u ovom kontekstu nije bitno jer Riva i Đardin nisu naselja, ali to sigurno jesu Radišićevi *varoši* koji su svi izvan zidina Palače. Radišić nabraja ove splitske *varoše*: Veli Varoš, Donji Varoš, Manuš, Lučac i Dobri (Radišić 1991: 88.). Govor mjesta Pirovca (sjeverno od Šibenika i Vodica) danas je uglavnom poštokavljen, premda u tom govoru još ima tragova čakavskoga ikavskoga dijalekta. Pirovac je također bio opasan zidinama koje su dobrim dijelom do danas očuvane, a najstariji dio Pirovca koji se razvio izvan zidina naziva se *Varoš* (G jd. *Varoša*). Neka od danas štokavskih naselja, koja nisu teritorijalno udaljena od čakavskih, imaju isti odnos, pa se npr. u Klisu prvo naselje koje se razvilo izvan, tj. ispod zidina Kliške tvrđave s južne strane zove upravo *Varoš*. I tu je opet riječ o toponimu muškoga roda koji se počeo rabiti u doba dok je Klis još bio čakavsko mjesto. Poštokavljen je i nekoć čakavski grad Šibenik. Osvrćući se na povijest toga grada, Ante Šupuk navodi kako “se Šibenik prema uobičajenoj mletačkoj teritorijalnoj podjeli dijelio u Grad i dva zagrađa, te se u popisima zasebno iskazuju stanovnici Grada, Docca i Varoša, a samo iznimno u nekim tabelama skupno se iskazuju stanovnici grada i Docca, jer je Dolac omeđen gradskim zidinama” (Šupuk 1985: 15), a posebno stanovnici Varoša. Navod jasno pokazuje da se šibenski *Varoš* razvio izvan gradskih zidina, te da je toponim muškoga roda. Nedvojbeno je da je toponim *Varoš*, kojega smo brojne primjere naveli iz čakavskih i bivših čakavskih idioma, nastao

¹ Tj. do 15. stoljeća.

onimizacijom opće imenice *varoš* u muškom rodu (G jd. *varošā*) u značenju ‘naselje izvan gradskih zidina’. S tom je činjenicom u suglasju i podatak iz rječnika Šibenčanina Fausta Vrančića s kraja 16. stoljeća, koji hrvatsku riječ *varoš* navodi kao prijevodni ekvivalent latinskomu *suburbium*, odnosno njemačkomu *vorstatt* (usp. Vrančić 1595: 101), što bismo danas preveli kao ‘predgrađe’, a u onodobnom je hrvatskom jeziku to predgrađe bilo izvan postojećih gradskih zidina. Tu je leksičku tradiciju slijedio i leksikograf Josip Jurin u 18. stoljeću, koji je također kao hrvatski prijevodni ekvivalent latinskomu *suburbium* naveo hungarizam *varoš* (G jd. *varošā*) u muškom rodu (usp. Kosor² 1955: 209).

Postupno je u čakavskim idiomima u središnjoj Hrvatskoj riječ *varoš* preuzimala značenje koje danas u normiranom hrvatskom književnom jeziku ima riječ *grad* (njem. *Stadt*), dok je riječ *grad* u prijašnjim stoljećima označavala zidinama opasani, utvrđeni grad ili dvorac (koji je često bio na većoj ili manjoj uzvisini) (njem. *Burg*). Tako je bilo u doba kada su predci današnjih Hrvata koji žive u polutisućljetnoj sjeverozapadnoj dijaspori iseljavali iz središnje Hrvatske krajem 15. i tijekom 16. stoljeća. Danjašnji govornici čakavskoga ikavsko-ekavskoga i čakavskoga ikavskoga dijalekta u toj dijaspori, i danas u svojim mjesnim govorima rabe hungarizam *varoš* u značenju ‘grad’³, dok hrvatsku riječ *grad* rabe u značenju ‘utvrđeni grad, utvrda’. Za ilustraciju navodim nekoliko potvrda iz objavljenih radova. Tako se npr. u čakavskom ikavsko-ekavskom govoru Pajngarta u sjevernom Gradišću u Austriji rabe imenice muškoga roda *và:ruoš* u značenju ‘grad’ (njem. *Stadt*) (usp. Neweklowsky 1978: 342) i *grà:d* ‘utvrđeni grad, utvrda’ (njem. *Burg*) (usp. Neweklowsky 1978: 323). U čakavskim ikavskim Stinjakima na jugu austrijskoga Gradišća također se rabe imenice *var’uoš*, G jd. *var’oša* (njem. *Stadt*) (usp. Neweklowsky 1989: 51) i *gr’a:d*, G jd. *gr’a:da*⁴ (usp. Neweklowsky 1989: 149). Istu uporabu nalazimo i u hrvatskim govorima Štoja u polutisućljetnoj sjeverozapadnoj hrvatskoj dijaspori u austrijskom Gradišću i zapadnoj Mađarskoj⁵, npr. u govoru Čembe u Austriji *v’a:roš* G jd. *varošā* *Stadt* (usp. Neweklowsky 1978: 342) i *gr’a:d* *Burg* (usp. Neweklowsky 1978: 323). Potpuno isti odnos nalazimo i u govorima Vlaha u polutisućljetnoj sjeverozapadnoj hrvatskoj dijaspori u austrijskom Gradišću, koji pripadaju jednomu arhaičnomu hrvatskomu štokavskom dijalektu kojega u staroj domovini više nema. Tako npr. u govoru Hrvatskoga Cikljinca nalazimo potvrde *vároš* G jd. *varòša* m *Stadt* (usp. Tornow 1989: 367) i *grád* *Burg* (usp. Tornow 1989: 143).

U jeziku pisaca ozaljskoga kruga, temeljenom na hibridnim čakavsko-kajkavskim organskim idiomima oko Karlovca (tj. na području nekadašnje čakavsko-kajkavske narječne granice), također su značenjski razgraničeni *grad* i *varoš*. Tako je npr. u *Putnom*

² Kosor još napominje da je *varoš* u Della Bellinu rječniku muškoga roda, dok je u Broz-Ivekovićevu ženskoga roda.

³ Iznimka su samo pojedini govori čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta Hrvata u Slovačkoj, tj. govori Novoga Sela i Hrvatskoga Groba, koji su bili snažnije izloženi utjecaju slovačkoga jezika (usp. Vučić 2001: 484).

⁴ Sa zabilježenim zatvorenim izgovorom fonema /a/.

⁵ Među dijalektolozima nema jedinstvenoga mišljenja o narječnoj pripadnosti mjesnih govora Štoja. Dio ih smatra da su ti govori temeljno čakavski, dio da su to hibridni čakavsko-štokavski govori, a dio pak da su to govori jednoga od nekadašnjih hrvatskih arhaičnih štokavskih dijalekata.

tovarušu Katarine Frankopan, ud. Zrinski⁶, tiskanom 1661., zidinama opasani Ozalj označen kao *grad*, dok je povijesno i prostorno udaljeni te u urbanističkom pogledu njoj nepoznati biblijski Ur kaldejski⁷ označen kao *varaš* (tj. kao *grad* u današnjem smislu te riječi). Katarina Frankopan piše *Dano u gradu Ozlju* (str. 14) (tj. djelo je napisano u gradu Ozlju), ali: *Bože, ki Abrahama, dite tvoje, iz Varaša kaldejskoga spelja* (str. 469) (Bože, koji Abrahama, dijete tvoje, iz grada kaldejskoga izvede).

Neobična je napomena leksikografa Ivana Belostenca u njegovu *Gazophylaciumu*⁸ uz imenicu *grád*, uz koju donosi značenje 'tvarda': "Kaj slovinci, i horvati imenuju grad, to dalmatini, i primorci zovu, i derže za varaš, kajtise u nutre grade, tak imenuju grad, kaštel" (Belostenec 1740: 114). Tu je napomenu vrlo teško protumačiti. Iz nje proizlazi kako je Belostenec smatrao da Hrvati kajkavci i Hrvati u središnjoj Hrvatskoj naselje izvan zidina nazivaju *grad* (jer je u Primorju i Dalmaciji izvan zidina *varaš*), a to je opet nelogično jer je Belostenec, koji je i sam bio iz sjevernoga dijela Hrvatske, objasnio imenicu *grad* značenjem 'tvarda'.

U kajkavštini inače nalazimo potvrde uporabe hungarizma *varoš* u značenju koje **danas** ima riječ *grad*, tj. to je naselje urbanoga tipa, neovisno o činjenici je li ograđeno zidinama ili ne. U *Decretumu* Ivana Pergošića iz 1574. fonološka inačica *varaš* (također muškoga roda) ima značenje 'grad općenito', uključujući i one unutar zidina, npr. *slobodni varaši, poimene, Budin, Pešt, Kaša, Požon, Šopron, Bartpha, Eperješ, Nađ. Sombat* (str. 374). Andrija Jambrešić pak, u svom rječniku objavljenom 1742., razlikuje s jedne strane *varaš obzidan*, uz koji navodi sinonim *grad* (Jambrešić 1742: 1049) te *zvuński varaš* (Jambrešić 1742: 956), tj. 'vanjski varoš'. Ukratko, kajkavske se potvrde razlikuju utoliko što je hungarizam *varaš* preuzeo oba značenja. U današnjim se kajkavskim govorima može susresti hungarizam *varoš* u suvremenom značenju 'grad', npr. u *Malom tematskom rječniku samoborskoga kajkavskog govora* Milana Žegarca Peharnika nalazimo hungarizam *vároš* s gramatičkom odrednicom imenica muškoga roda i-sklonidbe (G jd. *varoši*), u značenju 'grad', s rečeničnim primjerom *Samobor je lepi vároš* (Žegarac Peharnik 2003: 358). Rečenični primjer pokazuje da je u govoru grada Samobora *varoš* imenica muškoga roda, a upravo takvu gramatičku odrednicu roda donosi i autor rječnika. Stoga zbuñuje genitivni oblik i-sklonidbenoga tipa. Ili je *varoš* u tom govoru ženskoga roda, ili ima drukčiji genitivni oblik.

Danas, doduše, ima i čakavskih govora u kojima se hungarizam *varoš* rabi u suvremenom značenju 'grad', a gramatički je muškoga roda, npr. u čakavskom govoru Brinja u Lici *vároš* (G jd. *varōša*) m. grad: *Brinje je velik varoš* (usp. Finka-Pavešić 1968: 40).

Zanimljivo je da u pojedinim današnjim čakavskim govorima šibenskoga područja hungarizam *varoš* ima značenje 'manji grad, gradić'. Kao i u ostalim čakavskim govorima, i u tim je govorima imenica *varoš* muškoga roda, npr. u govoru otoka Vrgade *voārōš* (G jd. *varoša*)

⁶ Zanimljivo je kako, premda udata, grofica Katarina svoju knjigu potpisuje prezimenom svoga roda, a zatim navodi za koga je udata. Grofica piše: *po meni grof Frankopan Katarini, gospodina grofa Petra Zrinskoga hižnom tovarušu* (tj. bračnom drugu).

⁷ Ur kaldejski je grad u Babiloniji, u Perzijskom zaljevu, odakle potječe Abraham.

⁸ Dobro je poznato da je Belostenec živio u 17. stoljeću, pa je tada nastao i njegov *Gazophylacium*, koji je prvi put tiskan tek 1740.

je "omanji grad" (usp. Jurišić 1973: 228), dok je *groôd* 'grad općenito' (usp. Jurišić 1973: 62). U čakavskom govoru Vodica kraj Šibenika također je *varoš* 'mali gradić' (Vlahov 1996: 207). Rjeđe su potvrde sa zadarskoga područja, npr. u Maričićevu *Rječniku govora mjesta Kukljica na otoku Ugljanu*, hungarizam *vārōš*⁹ je također imenica muškoga roda (G jd. *varoš*) u značenju 'omanji grad', ali i 'stariji dio grada' (usp. Maričić Kukljičanin 2000: 329).

Navedeni primjeri pokazuju da je hungarizam *varoš* u čakavštini uvijek muškoga roda te da se značenje mijenjalo, od temeljnoga 'naselje izvan zidina' do značenja koje danas u normiranom hrvatskom jeziku ima riječ *grad*, a rjeđe je značenje 'gradić'.

Stariji hrvatski štokavski pisci također su rabili hungarizam *varoš* u muškom rodu, npr. podunavski Hrvat Stipan Lukić¹⁰, u svom djelu *Život Gospodina Boga i Spasitelja našega Isukrsta* (Pešta, 1823) rabi imenicu *varoš* u muškom rodu, npr. *Betlehem je mali varoš*, ali umanjena te imenice je gramatički ženskoga roda *varošica*, npr. *u onu varošicu* (Lukić 1823: 7).

Danas pak susrećemo hungarizam *varoš* u ženskom rodu u pojedinim hrvatskim štokavskim govorima. U tom je rodu redovita u novoštokavskim ikavskim govorima bunjevačkih Hrvata u Bačkoj. Ante Sekulić u svom *Rječniku govora bačkih Hrvata* donosi primjer *Nema lipče vároši od naše*, pa sukladno tomu pravilno označava *vároš* kao imenicu ženskoga roda u značenju 'grad', jer i genitivni oblik u navedenom primjeru to jasno pokazuje (usp. Sekulić 2005: 641). U tom pogledu Sekulićev rječnik ispravlja pogriješku koju nalazimo u *Rečniku bačkih Bunjevaca* Marka Peića i Grge Bačlije (Novi Sad – Subotica, 1990.) koji je objavljen 15 godina prije Sekulićeva. Ta dvojica autora donose rečenični primjer s imenicom u akuzativu: *Dico, ako bidnete dobri sutra ćete ić s baćom u varoš*. Budući da je u akuzativu jednak oblik imenice u muškom i ženskom rodu, možemo pretpostaviti da je osoba koja je pomagala autorima pri bilježenju gramatičkih odrednica natuknica, pogriješno zaključila da je u Bunjevaca *vároš* muškoga roda, pa je u tom rječniku tako pogriješno i naznačeno (usp. Peić-Bačlija 1990: 399). Pjesnik Antun Gustav Matoš također je rabio imenicu *varoš* u ženskom rodu. Za ilustraciju možemo uzeti početak Matoševe *Stare pjesme* (iz 1909. godine) koji glasi: *O ta uska varoš ...* Pripadajući antepionirani oblici pokazne zamjenice i pridjeva nedvojbeno pokazuju da je taj hungarizam u Matoša imenica ženskoga roda, a takvo je rješenje Matoš vjerojatno od najranijega djetinjstva slušao u svom roditeljskom domu¹¹. Zato možemo pretpostaviti da je Matoš oblik u ženskom rodu odabrao spontano, ne doživljavajući ga kao stilem. Za većinu govornika normiranoga hrvatskoga književnoga jezika, imenica ženskoga roda *varoš* (G jd. *varoš*) danas je ipak stilski obilježeni regionalizam, kako to naznačuje jezikoslovac Vladimir Anić.

Mnoge su riječi u hrvatskom jeziku vremenom mijenjale značenja, a navedeni primjeri jasno pokazuju da je među njima i hungarizam *varoš* te riječ praslavenskoga podrijetla *grad*.

⁹ Sa zatvorenim izgovorom fonema /a/.

¹⁰ Historiograf Matija Evetović, oslanjajući se na književnoga povjesničara Šimu Ljubića, navodi da je Lukić bio perovođa kod ugarske dvorske komore u Budimu (Evetović 2010: 378). Evetović je svoje historiografsko djelo dovršio početkom 1941., ali desetljećima nije bilo tiskano.

¹¹ Poznato je da pjesnik Antun Gustav pripada rodu Matoša koji su podrijetlom bunjevački Hrvati iz Kačmara u mađarskom dijelu Bačke.

Razvoj značenja u starijim hrvatskim pisanim tekstovima i današnjim mjesni govorima različitih narječja tek se djelomice odražava u normiranom suvremenom hrvatskom književnom jeziku.

IZABRANI USPOREDBENI IZVORI I LITERATURA:

- Anić, Vladimir (1998): *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb
- Belostenec, Ivan (1740): *Gazophylacium latino-illyricorum onomatum*, Zagreb
- Bosits, Eszter (1995): "Strani utjecaji u govoru južnogradišćanskih Hrvata u Mađarskoj (govor Narde)", *Pannonisches Jahrbuch 1995*, Güttenbach / Pinkovac, str. 96.-108.
- Evetović, Matija (2010): *Kulturna povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata*, NIU Hrvatska riječ, Subotica
- Finka, Božidar; Slavko Pavešić (1968): "Rad na proučavanju čakavskoga govora u Brinju i okolici", *Rasprave Instituta za jezik JAZU*, 1., Zagreb, str. 5.-44.
- Frankopan, Katarina, *Putni tovaruš*, prir. Zvonimir Bartolić, knj. II., Čakovec – Zagreb, 2005.
- Jurišić, Blaž (1973): *Rječnik govora otoka Vrgade*, II. dio, Zagreb
- Kosor, Marko (1955): "Zaboravljeni trojezični rječnici Josipa Jurina", *Rad JAZU*, 303., Zagreb, str. 119.-210.
- Kustić, Nikola (2002): *Čakavski govor grada Paga s rječnikom*, Društvo Pažana i prijatelja grada Paga u Zagrebu, Zagreb
- Lisac, Josip (2009): *Čakavsko narječje*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb
- Lukić, Stipan (1823): *Život Gospodina Boga i Spasitelja našega Isukrsta*, Pešta
- Maričić Kukljičanin, Tomislav (2000): *Rječnik govora mjesta Kukljica na otoku Ugljanu*, Matica hrvatska Zadar, Zadar
- Moguš, Milan (1977): *Čakavsko narječje*, Školska knjiga, Zagreb
- Moguš, Milan (2002): *Senjski rječnik*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Matica hrvatska Senj, Zagreb – Senj
- Neweklowsky, Gerhard (1978): *Die kroatischen Dialekte des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete*, Wien
- Neweklowsky, Gerhard (1989): *Der kroatische Dialekt von Stinatz Wörterbuch*, Wiener slawistischer Almanach, 25., Wien
- Pavešić, Slavko, ur. (1971): *Jezični savjetnik s gramatikom*, Matica hrvatska, Zagreb
- Peić, Marko; Bačlija, Grgo (1990): *Rečnik bačkih Bunjevaca*, Matica srpska, Novi Sad - Subotica
- Pergošić, Ivan: *Decretum 1574.*, prir. Zvonimir Bartolić, Matica hrvatska – Zrinski Čakovec, Čakovec, 2003.
- Radišić, Tonko (1991): *Ričnik spliskog govora*, Santa Barbara
- Sekulić, Ante (2005): *Rječnik govora bačkih Bunjevaca*, Zagreb
- Skok, Petar (1973): *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. 3., JAZU, Zagreb

- Šupuk, Ante (1985): "Marginalije o Šibeniku, njegovu stanovništvu i antroponimima u devetnaestom stoljeću", *Čakavska rič*, god. XIII., br. 2., Split, str. 15.-27.
- Tornow, Siegfried (1989): *Burgenlandkroatisches Dialektwörterbuch. Die vlahischen Ortschaften*, Osteuropa-Institut an der Freien Universität Berlin, Berlin
- Vlahov, Lovre (1996): *Dalmatinski pučki ričnik našega kraja*, Zagreb
- Vrančić, Faust (1595): *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum*, Venecija
- Vulić, Sanja (2001): "Inojezični utjecaji na govore Hrvata u Slovačkoj", *Pannonisches Jahrbuch 2001.*, Güttenbach / Pinkovac, 2001., str. 480.-486.
- Vulić, Sanja; Maresić, Jela (1997): Rječnik klimpuškoga govora, *Pannonisches Jahrbuch 1997*, Güttenbach / Pinkovac, str. 370.-395.
- Žegarac Peharnik, Milan (2003): *Mali tematski rječnik samoborskoga kajkavskog govora*, Samobor

ABOUT THE NOUN *VAROŠ* IN THE CHAKAVIAN, SHTOKAVIAN AND KAJKAVIAN DIALECTS

S u m m a r y:

This paper analyzes the meaning of the Hungarian loan-word *varoš* and the noun *grad* (both words meaning "town") of early Slavic origin in the Chakavian, Shtokavian, and Kajkavian dialects, including the situation in today's local speeches. These solutions are compared to meanings in the contemporary standardized Croatian literary language.

Key words: *varoš* (town); *Chakavian dialect*; *Kajkavian dialect*; *Croatian Shtokavian dialect*.

IL SOSTANTIVO *VAROŠ* NEL DIALETTO CIACAVO, STOCAVO E CAICAVO

R i a s s u n t o

In questo lavoro viene analizzato il significato di *varoš*, parola di origine ungherese, e il significato del sostantivo di derivazione paleoslava *grad*, parole presenti per vari secoli nei dialetti: *ciacavo*, *stocavo* e *caicavo*. Si esamina inoltre la presenza di tali parole nelle parlate locali odierne.

I risultati di questo lavoro vengono confrontati con i significati di tali parole nella lingua standard croata letteraria e contemporanea.

Parole chiavi: *cittadina*; *parlata cakava*; *parlata caicava*; *parlata croata stocavo*.

